

Spor Lisesi Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeyleri

Tuğba MUTLU BOZKURT¹, Gönül TEKKURŞUN DEMİR², Halil İbrahim CİCİOĞLU²

¹Gazi Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Ankara

²Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara

Araştırma Makalesi

Öz

Spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının çeşitli demografik özellikler açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, nicel araştırma modellerinden tarama deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu, 2017-2018 eğitim öğretim güz yarıyılında Ankara ilinde TVF Spor Lisesi ve Şehit Ali Alıtkan Spor Lisesi'nde öğrenimine devam eden 15-18 yaş grubu lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada kişisel bilgi formu ile Gilbert ve Allan'ın (1984) geliştirdiği, Şahin ve Şahin'in (1992) Türkçeye uyarladığı "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler değerlendirilirken t testi, ortalama, standart sapma, Pearson Moment Korelasyon testi ve ANOVA testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre erkeklerin lehine anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Öğrencilerin yaş değişkeni ile boyun eğici davranış düzeyleri arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki görülmüştür. Katılımcıların sınıf değişkenine göre anlamlı fark bulunmazken; anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve akademik başarı düzeyine göre boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuç olarak katılımcıların boyun eğici davranış düzeyleriyle cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve akademik başarı düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu; sınıf düzeyine göre anlamlı fark bulunmadığı anlaşılmıştır. Katılımcıların boyun eğici davranış sergileme puanlarının ($\bar{x}=47,99$) orta düzeyin üzerinde olduğu saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: Spor, Spor lisesi, Öğrenci, Boyun eğici davranış

Levels of Passive Behavior of Sports High School Students

Abstract

In this research, in which survey model from quantitative research models has been used, is to examine the passive behaviors of the students of the sports high school in terms of various demographic characteristics. The sample of study consists of 15-18 year old high school students studying in TVF Sports High School and Şehit Ali Altınkan Sports High School in Ankara in fall semester of 2017-2018 academic years. The Personal Information Form and "Passive Behaviors Scale", which was developed by Gilbert and Allan (1984) and adapted by Sahin and Sahin (1992) into Turkish, were used. T test, mean, standard deviation, Pearson Moment Correlation test and ANOVA tests were used to evaluate the data. According to the findings of the study, it was found that the level of passive behaviors of the students in the sports high schools showed a significant difference in favor of the male students according to the gender variable. A significant negative correlation was seen between the age variable and the passive behavior levels. While there was no significant difference between the scores of the participants according to the class variable, there was a significant difference between their scores obtained from the passive behaviors scale according to the educational status of mother, educational status of father and academic achievement level. As a result, it was concluded that the level of passive behaviors of the participants was significantly associated with gender, age, educational status of mother, educational status of father and academic achievement level, and that there was no significant relationship according to class level. It was found that the passive behavior scores of participants ($\bar{x}=47,99$) were above the middle level.

Keywords: Sports, Sports high school, Students, Passive behavior

Giriş

Yaşam döngüsü içinde bazen kendimizde bazen de çevremizde gördüğümüz “boyun eğici davranışlar” olarak literatürde yer bulan davranış türü yıllardır araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bu durumun örf ve adetlerimizin çevremizdekilere saygı ve sevgi gösterilmesi, hoşnut edilmesi üzerine kurulu olmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Boyun eğici davranış, sıklıkla evet kelimesini kullanma, hakkını savunmak yerine sessiz kalma, kendi isteklerinden çok başkasının isteklerini önemseme, başkalarını memnun etme çabasıyla uyumlu hareket etme, sürekli verici davranma gibi davranışların görülmesidir.

Boyun eğici davranışlar gösteren birey, kendisini daha az değerli ve önemsiz görür, özgür davranamaz, söz hakkı ya yoktur ya da sınırlıdır. Herhangi bir konuda hatalı olmasa bile, hatalı olduğu söyleniyorsa, tatsızlık çıkmasın diye sesini çıkarmaz; kendisi hakkında söylenen olumsuz şeyleri sessizce dinler. Başkalarının kendisini aşağılaması, suçlaması veya hakkının yenilmesi karşısında kendini savunamaz (Gilbert, Pehl ve Alan, 1994). İçinde bulunduğumuz kültürde birey, çocukluktan itibaren istenilen ve beğenilen bir özellik olarak, otoriteye koşulsuz boyun eğmeyi öğrenir (Cüceloğlu, 2005). Bireylerin boyun eğici davranış göstermelerinin ve boyun eğici bir yapıya sahip olmalarının kaynağını birçok araştırmacı, bu bireylerin otoriter, sıkı disiplinli ve sıkı denetimli, baskıcı, aşırı kısıtlayıcı anne-baba tutumları ile yetiştirilmiş olmalarında görmektedir (Korkmaz, 2001). Bu bağlamda boyun eğici davranış düzeylerinin, çocukların ve gençlerin yetiştirilmelerinde ve gelişmelerinde belirleyici olduğu düşünülürse, lise öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin incelenmesi önemlidir. Özellikle spor liselerinde öğrenimine devam eden öğrencilerin boyun eğici davranışları merak uyandırmaktadır. Çünkü 2004 yılından beri açılmış olan spor liselerinde (Altındaş, 2009), diğer liselerden

farklı olarak öğrenci seçiminde yetenek sınavları uygulanmaktadır (Altındaş, 2009; Çakıcı, 2010). Öğrenci alımındaki bu farklılık spor liselerini diğer liselerden farklı kılmaktadır (Ayaydın, 2011). Spor lisesi öğrencilerinin sporun ruhunu özümlediği, yenme ve yenilme duygusu ile eleştirel düşünme becerisinin geliştiği bununla birlikte daha fazla özgüvene sahip oldukları düşünülürse boyun eğici davranış düzeylerinin tespit edilmesi heyecan uyandırıcıdır. Çünkü spor, otoriteye koşulsuz itaat eden bireylerin yetişmesinin aksine saygılı ama özgür ruhlu, adil, kendini savunan, fikrini açıkça belirten bireylerin şekillenmesinde etkindir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranışlarını yaş, cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından incelemektir.

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin analizinde uygulanan istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemlerdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim güz yarıyılında Ankara ili Yenimahalle ilçesinde faaliyette bulunan TVF Spor Lisesi ile Mamak ilçesinde bulunan Şehit Ali Alıtkan Spor Lisesi'nde öğrenimine devam eden lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya yaş aralığı 15-18 olan, 52'si kadın (%34) ve 102'si erkek (%66) olmak üzere toplam 154 (%100) öğrenci katılmıştır.

Verilerin Toplanması

Öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile Gilbert ve Allan'ın (1984) geliştirdiği, Şahin ve Şahin'in (1992) Türkçeye uyarladığı 16 maddelik Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Maddeler 1-5 arasında, 5'li Likert tipi puanlama esasına göre değerlendirilir. 16 maddeden oluşan ölçekten en düşük 16, en yüksek 80 puan alınabilir. Yüksek puanlar daha fazla boyun eğici davranışa işaret eder. Ölçeğin toplam Cronbach Alpha değeri, 0,81 olarak saptanmış, tek boyut altında toplandığı saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarını belirlemek için yüzde ve frekans yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin çarpıklık basıklık değerlerinin ± 1 arasında olması sonucu, verilerin analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014). Bu bağlamda verilerin analizinde Pearson Moment Korelasyon analizi, t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Post Hoc Multiple Comparisons testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi olarak .05 alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerine ait bulgular yer almaktadır. Katılımcıların boyun eğici davranış puanlarının ortalaması ($\bar{x}=47,99$) orta düzeyin üzerinde olarak bulunmuştur.

Tablo1. Yaş değişkenine göre Pearson Moment Korelasyon sonuçları

Değişken	N	r	p
Yaş Değişkeni	154	-,24**	,00*

Tablo 1’de de görüldüğü üzere spor lisesi öğrencilerinin “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği”nden aldıkları toplam puan ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere Pearson Moment Korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-,24$; $p<0,05$).

Tablo 2. Cinsiyet değişkenine göre yapılan bağımsız grup t testi sonuçları

Değişken	Alt gruplar	N	\bar{x}	Ss	df	t	p
Cinsiyet	Kadın	52	40,26	9,95	152	-1,93	,04*
	Erkek	102	44,91	7,52			

Tablo 2’de spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediği t testi ile incelenmiştir. Lise öğrencilerinin boyun eğici davranışları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(154)}=-1,93$; $p<0,05$]. Bu farklılık, erkeklerin boyun eğici davranış puan ortalamasının ($\bar{x}=44,91$), kadın katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{x}=40,26$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. Sınıf değişkenine göre yapılan ANOVA testi sonuçları

Sınıf	N	\bar{x}	Varyansın kaynağı	KT	df	KO	F	p	Fark Tukey
9. Sınıf	34	45,26	G. Arası	82,31	3	27,43	,413	,74	-
10. Sınıf	45	53,33							
11. Sınıf	52	44,94	G. İçi	9960,62	150	66,40			
12. Sınıf	23	48,47							

Tablo 3’e göre yapılan ANOVA sonucunda katılımcıların sınıf düzeylerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır [$F_{(3,150)}=,413$; $p>0,05$].

Tablo 4. Anne eğitim durumuna göre yapılan ANOVA testi sonuçları

Anne eğitimi	N	\bar{x}	Varyansın kaynağı	KT	df	KO	F	p	Fark Tukey
Okuryazar değil (a)	54	44,18	G. Arası	2498,162	3	832,721	2,903	,03*	b*-a
İlkokul (b)	36	54,75							
Ortaokul (c)	40	46,72	G. İçi	43024,831	150	286,832			
Lise (d)	24	48,54							

Tablo 4'te görüldüğü üzere spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyleri anne eğitim durumuna göre incelenmiştir. Yapılan ANOVA analizi sonucunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F_{(3,150)}=2,903$; $p<0,05$). Bu çözümleme sonucunda gruplar arasında beliren anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla, Post-Hoc test istatistikleri uygulanmıştır (Tukey HSD). Puan farkı lehine olan yüksek gruplar (*) ile gösterilmiştir. Buna göre, ilkokul mezunu annelerin çocuklarının ($\bar{x}=54,75$), okuryazar olmayan annelerin çocuklarından ($\bar{x}=44,18$) anlamlı düzeyde yüksek boyun eğici davranışa sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 5. Baba eğitim durumuna göre yapılan ANOVA testi sonuçları

Baba eğitim durumu	N	\bar{x}	Varyansın kaynağı	KT	df	KO	F	p	Fark Tukey
Okuryazar değil (a)	26	53,8							
İlkokul (b)	33	41,3	G. Arası	3364,02	4	841,00			
Ortaokul (c)	18	53,9					2,97	,02*	a*-b
Lise (d)	45	49,4	G. İçi	42158,97	149	282,95			
Üniversite (e)	32	44,9							

Tablo 5'te katılımcıların boyun eğici davranışlarının baba eğitim düzeyi açısından ANOVA testi ile incelendiği analiz sonucu yer almaktadır. Yapılan ANOVA analizi sonucunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F_{(4,149)}=2,972$; $p<0,05$). Bu çözümleme sonucunda gruplar arasında beliren anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla, Post-Hoc test istatistikleri uygulanmıştır (Tukey HSD). Puan farkı lehine olan yüksek gruplar (*) ile gösterilmiştir. Buna göre okuryazar olmayan babaların çocuklarının ($\bar{x}=53,80$) boyun eğici davranış düzeylerinin, ilkokul mezunu babaların çocuklarından ($\bar{x}=41,30$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 6. Akademik başarı düzeyine göre yapılan ANOVA testi sonuçları

Akademik başarı düzeyi	N	\bar{x}	Varyansın kaynağı	KT	df	KO	F	p	Fark Tukey
Düşük (a)	40	50,07							
Orta (b)	60	51,41	G. Arası	3083,1	2	1541,549			
Yüksek (c)	54	41,90	G. İçi	42439,9	151	281,059	5,485	,00*	c*-a-b

Tablo 6'da katılımcıların akademik başarı düzeylerinin boyun eğici davranışlar açısından incelendiği ANOVA analiz sonucu bulunmaktadır. Yapılan ANOVA analizi ne göre, akademik başarı düzeyi ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F_{(2,151)}=5,485$; $p<0,05$). Bu çözümleme sonucunda gruplar arasında beliren anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla, Post-Hoc test istatistikleri uygulanmıştır (Tukey HSD). Anlamlı farklılığa neden olan grup (*) ile gösterilmiştir. Bu bağlamda yüksek akademik başarıya sahip olana katılımcıların ($\bar{x}=41,90$), düşük ($\bar{x}=50,07$) ve orta ($\bar{x}=51,41$) akademik başarıya sahip katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük boyun eğici davranış puanına sahip olduğu saptanmıştır.

Tartışma

Bu araştırma spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının bazı demografik bilgiler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu değişkenler sırasıyla yaş, cinsiyet ve sınıf değişkeni, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve akademik başarı düzeyidir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranış puanları ile yaş değişkeni arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda, katılımcıların yaşları arttıkça boyun eğici davranışlara maruz kalma durumu azalmaktadır. Bir anlamda boyun eğicilik bir itaat ya da uyum temelli davranıştan öte, bastırılmış bir kişilik özelliği olarak değerlendirilmesinden dolayı (Uzgören, Kara ve Uzgören, 2013), yaşları artan ergenlerin zaman içinde olgunlaşması, kişilik gelişimleri tamamlaması, problemleri ertelemek yerine çözüme eğiliminde olmaları beklenen sonuçlar arasında olabilir. Ülkemizde küçük yaşlardan itibaren öğretilen saygının itaat ile karıştırıldığı, saygı adına boyun eğici davranışların gösterildiği görülmektedir (Tümkiye, Çelik ve Aybek, 2011). Bu durumun kimlik gelişimi içinde olan ergenler için problem oluşturduğu söylenebilir. Literatürde spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin incelendiği araştırmalara rastlanmamakla birlikte, farklı yaş grubuna sahip gruplar üzerinde yapılan araştırmalar yer almaktadır. Yekeler ve Pehlivan (2014) araştırmasında 10-19 yaş aralığındaki ergenlerin boyun eğici davranış düzeyi ile yaş değişkenini incelemiş, kız ergenlerde yaş arttıkça boyun eğici davranış puanları ortalamaları artmış, bununla yanında hem kız hem de erkek denekler de anlamlı düzeyde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin üzerinde yaptıkları bir araştırmada Cengiz, Arslan ve Şahin (2014) boyun eğici davranış puanları ile yaş değişkenini incelemiş ve yaşı en büyük olan gruptaki öğretmenlerin, boyun eğici davranış puanlarının diğerlerine göre, daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu verilere sahip öğretmenlerin kendi kararlarını uygulama, düşüncelerini savunabilme, özgürce kendilerini ifade edip sorumluluk alabildikleri şeklinde yorumlanabilir. Araştırmanın ikinci bulgusunda katılımcıların cinsiyetlerine göre boyun eğici davranış puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu bağlamda, kız öğrenciler erkeklere göre daha az boyun eğici davranış sergilediği, farklı bir deyişle ise erkek öğrenciler daha çok boyun eğici davranış gösterdikleri söylenebilir. Öte yandan bazı anne babaların çocuğa gerektiği kadar sevecen, yakın davranmaması ve çocuğu fazla kontrol etmesinin depresyona yol açtığı ve özgüvenini azalttığı da düşünülürse (Mackinnon, Henderson, ve Andrewes, 1993), boyun eğici davranışlar, kültürel değerlerin yüklediği anlamlara göre de farklılaşabilmektedir (Atlı, Kaya ve Bölükbaşı, 2010). Erkek egemen bir nitelik gösteren toplumsal yapı içinde her ne kadar kadınların daha fazla baskı ve şiddete maruz kaldığı kabul edilse de, erkeklerin daha fazla “uymacı” (konformist) davranış geliştirme eğiliminin olduğunu düşündürmektedir (Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004). Erkek çocukların boyun eğici davranışlarının korkuya dayandığı ve onların atılganlığını sınırlandırdığı saptanmıştır (Gilbert, Cheung, Granfield, Campey ve Irons, 2003). Alanyazında benzer bulgulara ulaşan araştırmalar bulunmaktadır. Tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada Kaya ve diğerleri de (2004) cinsiyete

göre boyun eğici davranış düzeylerinde anlamlı farklılık saptamıştır. Literatürde üniversitede öğrenimine devam eden öğrenciler üzerinde yapılan ve erkeklerin kızlara göre anlamlı düzeyde yüksek boyun eğici davranışa sahip olduğunu tespit eden araştırmalar yer almaktadır (Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010; Karabilgin ve Şahin, 2012; Tekin ve Filiz, 2008; Odacı, 2007; Bulut, 2005; Yıldırım, 2004). Mevcut araştırma bulgularından farklı olarak Tuzcuoğlu ve Korkmaz'ın (2001) psikolojik danışma ve rehberlik öğrencileri ile yaptıkları araştırmada kadınların boyun eğici davranış puanı ortalamalarının erkeklerin ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Beştepe, Erbek, Saatçioğlu, Özmen ve Eradamlar'ın (2010) psikiyatrik destek almak için başvuran 50 evli çift üzerinde yaptığı araştırmasında, kadınların erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek boyun eğici davranış düzeyine sahip olduğunu saptamıştır. Ceyhan, Ceyhan ve Kurtyılmaz (2005) ile Mccreary ve Rhodes (2001) de üniversite öğrencilerinin çalışma grubu olarak belirlendiği araştırmalarında kız öğrencilerin erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek boyun eğici puan ortalamasına sahip olduğunu bulmuştur. Bu farklılığın araştırmanın farklı örneklem grupları üzerinde yürütülmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Araştırmanın üçüncü bulgusunda katılımcıların sınıf değişkeni ile boyun eğici davranış puanları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bu bağlamda, farklı sınıf düzeyine sahip katılımcıların benzer boyun eğici davranışlar sergiledikleri söylenebilir. 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin birbirlerini memnun etme arzusu, diğerleri tarafından dışlanma korkusu, saygınlığı yitirme ve zayıf görülme korkularından dolayı yer yer boyun eğici davranışlar sergiledikleri söylenebilir. Literatürde Tümkiye ve diğerleri (2011) boyun eğici davranışların sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiğini saptamıştır. Ergenlik döneminde ilerledikçe ergenler kimlik gelişimlerini tamamlamaktadırlar. Bu süreçte bağımsız ve özgün bir kişilik geliştirme çabasına girerler (Senemoğlu, 2004; İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2008). Lise öğrencilerinin 9. ve 12. sınıf düzeyleri arasında anlamlı fark olmaması, benzer boyun eğici davranış düzeyine sahip olduğu ve katılımcıların kendini ifade etme, tercihlerini dile getirebilme gibi özelliklerinin zaman içinde gelişmediği şeklinde yorumlanabilir. Araştırmanın dördüncü bulgusunda spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyine anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre, ilkökul mezunu annelerin çocuklarının, okuryazar olmayan annelerin çocuklarından yüksek düzeyde boyun eğici davranışa sahip olduğu söylenebilir. Araştırma bulgusuna benzer olarak, Kaya ve diğerleri (2004) araştırmasında da, anne eğitim düzeyiyle boyun eğici davranış düzeyi arasında anlamlı farklılık saptamıştır. Literatürde boyun eğici davranışlar ve anne eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit eden araştırmalar yer almaktadır (Tekin ve Filiz, 2008; Kaya, Genç, Kaya ve Pehlivan, 2007; Bulut, 2005). Uzgören ve diğerlerine (2013) göre; annenin eğitim düzeyi azaldıkça öğrencilerin boyun eğici davranış eğiliminin de arttığı görülmektedir. Bu sonuç bir çocuğun, bir ailenin ve bir toplumun sağlam alt yapısının oluşmasında anne eğitim düzeyinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Araştırmanın beşinci bulgusunda katılımcıların boyun eğici davranışları ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu bağlamda, okuryazar olmayan babaların çocuklarının boyun eğici davranış düzeylerinin, ilkökul mezunu babaların çocuklarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir. Okuryazar olmayan babaların okuyamamasından kaynaklı

uhdelerini çocuklarının gerçekleştirmesi için baskılamasından kaynaklandığı düşünülebilir. Literatürde araştırma bulgularından farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar bulunmaktadır. Tekin ve Filiz (2008) beden eğitimi spor yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğrenciler ile yaptığı araştırmasında boyun eğici davranışlar düzeyleri ve baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık tespit edememiştir. Bu da baba eğitim düzeyinin; antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümündeki öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerini etkilemediği sonucunu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularından farklı olarak Kaya ve diğerleri (2004) babaların eğitim düzeyi ile katılımcıların boyun eğici davranış puanları arasında farklılık saptamamıştır, ancak araştırmalarında baba eğitim düzeyi okuryazar değil, okuryazar ve ilkokul mezunu olan öğrencilerin, ortaokul, lise, yüksekokul mezunu olan öğrencilere göre boyun eğici davranış ölçeği puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın son bulgusunda katılımcıların akademik başarı düzeylerinin boyun eğici davranışlar açısından anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu bağlamda yüksek akademik başarıya sahip olana katılımcıların, orta ve düşük akademik başarıya sahip katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük boyun eğici davranış puanına sahip olduğu söylenebilir. Bu duruma neden olarak yüksek akademik başarıya sahip katılımcıların, kendini ifade etme, haksızlığa karşı çıkma, fikir ve istekleri konusunda düşüncelerini beyan edebilmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Buna ek olarak da akademik başarısı yüksek olan bireylerde özgüven duygusunun yüksek olması davranışsal olarak dışa yansıtımda daha sorgulayıcı ve eleştirel gözle yaklaşması olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmamızı destekleyen literatür taraması sonucunda, Koç ve diğerlerine (2010) göre, üniversite öğrencilerinin akademik başarıları arttıkça boyun eğici davranışlarının azaldığını ifade etmişlerdir. Kendisini baskı altında veya otoritenin emirleri doğrultusunda hisseden birey, kendini değersiz, önemsiz, başarısız olarak görebilir (Kızıldağ, 2009). Boyun eğici davranışların depresyonla ilişkili ve depresyonun anlamlı bir sonucu olduğu (Şahin ve Şahin, 1992; Gilbert 2000, 2001), boyun eğici davranışların korkuya sebep olduğunu ve bireyin atılgnlığını engellediği (Gilbert ve diğerleri, 2003) anne babanın çocuğa gerektiği kadar yakın, samimi davranmaması ve çocuğu fazla kontrol (itaatkar) etmesinin depresyona sebep olduğu (Mackinnon, ve diğerleri, 1993) da düşünülürse boyun eğici davranışlar gösteren öğrencilerin kendilerinden beklenen akademik başarıyı göstermeleri güçleşir veya akademik başarılarının ciddi bir şekilde düşmesi beklenebilir. Literatürde araştırma sonucundan farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar (Çelikkaleli, 2004; Gilbert ve diğerleri, 2003; Heckert ve diğerleri, 2000) yer almaktadır.

Sonuç olarak, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden en az 16, en yüksek 80 puan alınabileceği düşünüldüğünde, spor lisesi öğrencilerinin orta derecenin üzerinde ($\bar{x}=47,99$) boyun eğici davranışlar gösterdiği saptanmıştır. Sporun bireylerin özgüvenini arttırdığı (Yıldırım, 2013) düşünülürse, spor lisesi öğrencisi olan katılımcıların boyun eğici davranış düzeylerinin düşük olması ve kendini ifade etme, tercihlerini dile getirebilme gibi özelliklerinin yüksek olması beklenir. Nitekim Özbek, Yoncalık ve Alıncak'ın (2017) araştırmasında sedanter lise öğrencilerin, sporcu öğrencilere göre, özgüven seviyelerinin düşük olduğu saptanmıştır. Bu noktada, araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin, üniversiteye yerleşme sınavlarına hazırlandıkları ve katılımcıların

yeteri kadar sporun dinamiklerinden yararlanamadığı düşünülebilir. Buna göre kişiliğin geliştiği ve şekillendiği lise döneminde öğrencilerin boyun eğici davranışlarını azaltacak, eleştirel düşünme becerileri ile otonomilerini arttıracak eğitim programlarının geliştirilip uygulanması önerilebilir. Bu noktada, boyun eğici davranışların azaltılması ile ilgili uygulanması önerilen programların sonucunda, “Boyun eğme davranışını azaltılırken dik başlı nesil yetişebilir mi?” gibi bir soru akla gelebilir. Böyle bir sorunla karşılaşma oranının en aza düşürülmesi için hazırlanan programların uzmanlarca dikkatle kurgulanması önerilebilir. Literatürde boyun eğici davranışları azaltma amacı ile Köktuna (2007) tarafından uygulanan ve alt sosyo-ekonomik düzeyde olan kadınlarla Çözüm Odaklı Terapi’ye dayalı bireysel görüşmeler şeklinde yapılmış bir çalışma mevcuttur. Lise düzeyindeki öğrenciler için bu tarz programların arttırılması boyun eğici davranışların yerini güvenle hareket etmeye bırakacağı, bu durumun da öğrenciler için olumlu adım olacağı söylenebilir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Tuğba MUTLU BOZKURT

tmutlubozkurt@gmail.com

Kaynaklar

1. **Altındaş, M. E.** (2009). *Türkiye’de açılan spor liselerinin amaç hedef ve beklentilerinin araştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
2. **Atlı, A., Kaya, A. ve Bölükbaşı, M. Z.** (2010). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(11), 61-79.
3. **Ayaydın, A.** (2011). Güzel sanatlar ve spor liselerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: Öğretmenlerin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 435-453.
4. **Beştepe, E., Erbek, E., Saatçioğlu, Ö., Özmen, H. A. ve Eradamlar, N.** (2010). Psikiyatrik yardım talebi olan, olmayan ve boşanma aşamasındaki çiftler arasında cinsiyet yönünden uyum, problem çözme becerisi, boyun eğici davranış ve öfke tutumunun karşılaştırılması. *Nöro- Psikiyatri Arşivi Dergisi*, 47(1), 15-22.
5. **Bulut, H.** (2005). *Öğretmenlerin öğretmen adaylarının boyun eğici davranış özelliklerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
6. **Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.** (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
7. **Cengiz, R., Arslan, F. ve Şahin, E.** (2014). Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-güven ve boyun eğici davranışlarının incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(3), 4-10.
8. **Ceyhan E., Ceyhan, A. A. ve Kurtyılmaz, Y.** (2005). Depression among Turkish female and male university students. *Soc Behav Pers*, 33(4), 329-340.
9. **Cüceloğlu, D.** (2005). *İnsan ve davranışı, psikolojinin temel kavramları* (14. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
10. **Çakıcı, D.** (2010). *Spor lisesi ve genel lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin sosyal yetkinlik beklentisi ve özsayıgı düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.
11. **Çelikkaleli, Ö.** (2004). *Lise öğrencilerinin sosyal yetkinlik beklentisi düzeyleri ve psikolojik ihtiyaçları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.
12. **Gençdoğan, B.** (2006). Lise öğrencilerinin sınav kaygısı ile boyun eğicilik düzeyleri ve sosyal destek algısı arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(7), 153-164.

13. **Gilbert, P.** (2000). The relationship of shame, social anxiety and depression: The role of the evaluation of social rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 174-189.
14. **Gilbert, P.** (2001). Evolution and social anxiety: The role of social competition and social hierarchies. *Social Anxiety: Psychiatric Clinics of North America*, 24, 723-751.
15. **Gilbert, P., Cheung, M. S-P., Granfield, T., Campey, F., ve Irons, C.** (2003). Assessment recall of threat and submissiveness in childhood, development of a new scale and its relationship with depression, social comparison and shame. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 10, 108-115.
16. **Gilbert, P., Pehl, J. ve Allan, S.** (1994). The phenomenology of shame and guilt: An empirical investigation. *British Journal of Medical Psychology*, 67, 23-36.
doi:10.1111/j.2044-8341.1994.tb01768.x
17. **Gilbert, P. ve Steven, A.** (1984). Assertiveness, submissive behaviour and social comparison. *British Journal Of Clinical Psychology*, 33, 295-306.
18. **Hamurcu, H. ve Sargin, N.** (2011). Lise öğrencilerinin boyun eğme davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 171-187.
19. **Heckert, T., M., Cuneio, G., Hannah, A. P., Adams, P. J., Droste, H. E., Mueller, M. A., Roberts, L. L.** (2000). Creation of a new needs assessment questionnaire, *Journal of Social Behavior, Personality*, 15(1), 121-136.
20. **İnanç, B., Bilgin, M. ve Atıcı, M.** (2008). *Gelişim psikolojisi, çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
21. **Kaya, M., Genç, M., Kaya, B. ve Pehlivan, E.** (2007). Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma ve etkileyen faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18, 137-146.
22. **Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B. ve Pehlivan, E.** (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 5-10.
23. **Karabilgin, S. Ö. ve Şahin, H.** (2012). Tıp fakültesine yeni başlayan öğrencilerin problem çözüme becerilerine ilişkin algılarının ve boyun eğici davranış durumlarının değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(6), 1536-1544.
doi.org/10.5336/medsci.2011-25959
24. **Kızıldağ, A.** (2009). Teaching english in Turkey: Dialogues with teachers about the challenges in public primary schools. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 1(3), 188-201.
25. **Koç, M., Bayraktar, B. ve Çolak, T. S.** (2010). Üniversite öğrencilerinde boyun eğici davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), 257-280.
26. **Korkmaz, B.** (2001). *Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin boyun eğici davranış ve depresyon düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
27. **Köktuna, Z. S.** (2007). *Çözüm odaklı kısa terapi tekniğinin alt sosyoekonomik seviyedeki kadınların geleceğe umut ile bakabilme ve boyun eğici davranışlarına etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
28. **Kurtyılmaz, Y.** (2005). *Öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözüme becerileri arasındaki ilişkiler* (Anadolu ve Osmangazi üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
29. **Mackinnon, A., Henderson, A. S. ve Andrews, G.** (1993). Parental 'affectionless control' as an antecedent to adult depression: A risk factor refined. *Psychological Medicine*, 23(1), 135- 141.
30. **McCreary, D. R. ve Rhodess, N. D.** (2001). On the gender-typed nature of dominant and submissive acts. *Sex Roles*, 44(5), 339-350.
31. **Odacı, H.** (2007). Submissive behaviors and automatic negative thoughts amongs adolescent boys and girls: A study with a Turkish sample. *Soc Behav Pers*, 35(8), 1021-1026.

32. **Özbek, S., Yoncalık, M. T. ve Alıncak, F.** (2017). Sporcu ve Sedanter Lise Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerinin Karşılaştırılması (Kırşehir İli Örneği). *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 46-56.
33. **Peker, A., Eroğlu, Y. ve Çitemel, N.** (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 205-221.
34. **Savaşır, I. ve Şahin, N. H.** (1997). *Boyun eğici davranışlar ölçeği. Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara: Özyurt Matbaacılık.
35. **Senemoğlu, N.** (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
36. **Şahin, N. H. ve Şahin, N.** (1992). Reliability and validity of the Turkish version of the Automatic Thoughts Questionnaire. *Journal of Clinical Psychology*, 48(3), 334-340. doi:10.1002/1097-4679(199205)48:3<334::AID-JCLP2270480311>3.0.CO;2-P
37. **Türk Dil Kurumu.** (2004). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
38. **Tekin, M. ve Filiz, K.** (2008). Beden eğitimi ve spor yükseköğretim kurumlarının antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk ve boyun eğici davranış düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(6), 27-37.
39. **Torun, S., Arslan, S., Nazik, E., Akbaş, M. ve Yalçın, S. Ö.** (2012). Hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısı ve boyun eğici davranışlarının incelenmesi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34, 399-404.
40. **Tuzcuoğlu, S. ve Korkmaz, B.** (2001). Investigating the levels of submissive behavior and depression among psychological counseling and guidance university students. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 135-152.
41. **Tümekaya, S., Çelik, M. ve Aybek, B.** (2011). Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışlar, otomatik düşünceler, umutsuzluk ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(20), 77-94.
42. **Uzören, N., Kara, H. ve Uzören, E.** (2013). Yöneticilerde boyun eğici davranışların kökenleri üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 263-284.
43. **Yekeler, B. ve Pehlivan, E.** (2014). The relationship between submissive behavior and exposure to physical violence in adolescents in a semi-rural area of Malatya. *Medicine Science*, 3(3), 1382-1395. doi:10.5455/medscience.2014.03.8139
44. **Yıldırım, F.** (2013). *Sportif sürekli kendine güven alt ölçeğinin uyarlanması ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerde sportif sürekli kendine güvenin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.
45. **Yıldırım, İ.** (2004). Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışların yaygınlığı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 220-228.
46. **Yörük, D. ve DüNDAR, S.** (2011). Türkiye'deki yerel yöneticilerin benimsedikleri liderlik tarzlarına göre boyun eğici davranışlarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(1), 93-106.

Bu sayfa boş bırakılmıştır.